

THURY ZOLTÁN A SZEGEDI NAPLÓNÁL

1891. szeptember első napjaiban egy sápadt fiatalember kopogtatott be a Szegedi Napló szerkesztőségébe. Munkatársnak ajánlkozott. Kulinyi Zsigmond, a lap akkori szerkesztője — éppen üresedés lévén — politikai múltjára, függetlenségi beállítottságára való tekintettel felvette a szerkesztőségbe az ifjút hatvan forint havi fizetéssel. Ez a hallgató, szigorú nézésű fiatalember — aki ettől fogva több mint egy évig a Napló szerkesztőségében dolgozott — Thury Zoltán volt.

Thury szegedi újságíróskodásáról irodalomtörténetünk eddig alig vett tudomást. Igaz, ebben közrejátszott az is, hogy Thury sokáig az elfeledett írók közé tartozott. Az elmúlt 50 év alatt megjelent irodalomtörténeti kézikönyvek és lexikonok a legjobb esetben futólag emlékeznek meg róla, mint újságíróról és novellistáról, de sokszor meg sem említik munkásságát a századvég és a századforduló irodalmának összefoglaló értékelésénél. (1) Az utóbbi évtizedben több kísérlet történt a méltatlanul elfeledett író munkásságának marxista szemléletű értékelésére. Rejtő Istvánnak az Irodalomtörténetben 1952-ben és 1953-ban megjelent tanulmányai (2), néhány ismeretlen, irodalomtörténeti szempontból jelentős Thury-levél közlése és Thury müncheni éveinek feldolgozása az Itk-ban (3), helyesen és eredményesen szolgálták Thury emberi alakjának, valamint novella- és drámaírói munkásságának megismertetését. De szegedi újságírói működéséről, írói pályájának e közbeeső állomásáról Rejtő István értékes tanulmányai is csak néhány mondatban emlékeznek meg. Úgy vélem, Thury szegedi munkássága ennél többet érdemel. Megérdemli a részletes, elemző feldolgozást, mert Thury Zoltán szegedi riporteri és írói tevékenysége értékes színfoltja a múlt század végén virágzó szegedi újságíró-kultúrának, így ez a munka adalékkul szolgálhat az országos viszonylatban is jelentős századvégi szegedi újságírás történetéhez. De érdemes Thury szegedi tevékenységével foglalkozni azért is, mert eddig ismeretlen írásokkal tudjuk gazdagítani a Thuryra vonatkozó ismereteket és új színekkel, pontosan megjelölt adatokkal egészíthetjük ki az utóbbi években kialakuló Thury-portrét.

1891-ben, amikor Thury Szegedre jött, Szeged gyors ütemben fejlődő pa-

¹ Schöpflin Aladár: A magyar irodalom története a XX. században. Bp. 1937.

² Rejtő István: Thury Zoltán a novellairó. Irodalomtört. 1953. 1—2. Rejtő István: Thury Zoltán »Katonák« c. drámájának történetéhez. Irodalomtörténet. 1952. 231—239.

³ Rejtő István: Thury Zoltán levelei Kovács Dezsőhöz. Irodalomtörténeti Közlemények. 1953. 14. Rejtő István: Thury Zoltán és a tárcanovella. Itk. 1961. 5. 533—557.

raszti-polgári város volt. Az árvíz csak néhány esztendőre vetette vissza fejlődését, a rohamos újjáépítés alatt Szeged visszanyerte vonzóerejét és az árvíz utáni tíz évben több mint 11 000-rel növekedett a lakosság száma. 1890-ben Szeged 85 000 lakosával legnagyobb vidéki városunk és már nem kizárólag paraszti jellegű, hanem fejlett, meggyökeresedett ipari és kereskedő rétege is van, különösen fafeldolgozó ipara igen virágzó. A város közigazgatási és politikai vezetése a jómódú gazdálkodó és iparosréteg képviselőinek a kezében volt. Ez kétségtelenül fontos tényező a város politikai és szellemi légkörének megítélésénél, de nem szabad elfelejtenünk azt sem, amit Mikszáth alig tíz évvel korábban találó, finom malíciával a város vezetőségéről mondott: »Ami Szegeden demokráciának látszik, az csak az arisztokratizmus paródiája...« (4) A város politikai vezetésének ez a kétarcúsága tükröződött a korabeli szegedi újságírásban is: a két jelentős szegedi napilap egyike, a Szegedi Napló ellenzéki sajtóorgánum volt, a Függetlenségi Párt politikáját képviselte, hasábjain 12—13 évvel azelőtt Mikszáth Kálmán támadta éles gúnnnyal Tisza Kálmán politikáját. A Szegedi Híradó pedig a Naplóval ellentétben az uralmon levő Szabadelvű Párt és a kormány politikáját támogatta. Nem véletlen, hogy Thury Zoltán, aki neveltetésénél, családi körülményeinél fogva a 48-as forradalmi hagyományok tiszteletét hozta magával, a Függetlenségi Párt lapjához szegődött újságírónak. Erre kötelezte őt apja emléke és határozott elvekké kovácsolódott meggyőződése, amelyhez a 48-as szabadságharc emlékeiből merített erőt és hitet.

A Szegedi Naplónak Thury Szegedre jövétele idején színvonalas szépirodalmi rovata volt, amelyben kisebb jelentőségű, ma már csak kutatók előtt ismert szegedi tollforgatókon kívül Gárdonyi, Tömörkény, Békefi Antal, Sas Ede novellái és karcolatai jelentek meg. Az eredeti elbeszélések mellett a Napló sűrűn közölt fordításokat neves külföldi íróktól: gyakran bukkan az olvasó Zola, Maupassant, Mark Twain nevére és már 1892. februárjában közöl a lap egy Anatol France — és egy Daudet-novellát is. A Szegedi Napló tehát lépést tartott a haladó francia és angol irodalommal. Ez abból adódott, hogy a lap szerkesztőségében művelt, széles látókörű újságírók ültek, akiknek így sikerült kiemelniök a lapot a vidéki újságokat könnyen elborító szűklátókörű provinciaлизмusból. Ilyen volt Szeged és a szegedi újságírás helyzete, amikor Thury Szegedre érkezett.

A Szegedi Naplóhoz szerződésének és Szegedre jövetelének közvetlen körülményeiről semmit sem tudunk. Mikszáth és Gárdonyi megérkezéséről és szegedi éveiről aránylag részletes adatok állnak a kutatók rendelkezésére, Thury ittlétéről azonban néhány újsághíren és a Naplóban megjelent írásain kívül jóformán egyetlen emlék sem maradt fenn. A kolozsvári levéltár Kovács Dezső, Thury egykori iskolatársa hagyatékában 73 Thury-levelet őrzött meg. Ezek közül néhányat Szegedről írt barátjának, amelyekből egyet Rejtő István leközlött az Irodalomtörténeti Közleményekben. A kortársak közül Thury szegedi újságíróskodásáról egyedül Tömörkény írt Thury halála után összes műveinek hat kötetben való megjelenése alkalmából. (5) Tömörkény a Szegedi Naplónál kezdettől fogva kollégája volt Thurynek, hiszen vele együtt került 1891. szeptemberében az újság szerkesztőségébe. A Szegedi Napló 1891. szeptember 5-i száma az »Újdonságok« rovatban együtt közli leszerződésüket. Tömörkényt

⁴ Tisza Lajos és udvara Szegeden. Írta egy ismeretlen. Bp. 1880.

⁵ Tömörkény István: Thury Zoltán. Sz. N. 1908. okt. 2.

mint »a szegedi közönség régi jó ismerését« harangozza be, Thury Zoltánt pedig úgy említi, mint »az ifjabb írói gárdának egyik figyelemre méltó tagjá«-t. Tömörkény az 1891. július 30-án Aradra távozott Gárdonyi helyét foglalta el, míg Thury közigazgatási riporterként lépett a szerkesztőségbe.

A múlt századi újságoknál nem volt minden rovatnak állandó vezetője, mint ma. Az újságírók azt írtak, amire éppen alkalmoszerűen szüksége volt a lapnak, sőt sokszor — amikor a munkatársak hiányoztak — egy embernek kellett összeállítani az egész újságot. Ez a korabeli újságírói gyakorlat meglátszik Thury munkásságán is. Írt nekrológot, színházi kritikát, könyvbírálatot, politikai cikket, de leggyakrabban tárcákat.

A korabeli újságírásnak másik jellemzője, hogy az írók különféle álneveket használtak. Thury nem kedvelte ezt a divatot. Gulyás Pál álnévlexikonja szerint többnyire kézjegyet használt, amikor nem írta alá cikkeit — a többi között 1892-ben a Szegedi Naplóban a »Th. Z.« kézjegyet. Ezzel a kézjeggyel jelölve csupán egy írása jelent meg a Naplóban, viszont az újságot lapozgatva feltűnt, milyen sok »Z.« kézjeggyel jelölt írás van a Szegedi Napló-ban 1891—92-ben. Az irodalomtörténeti kutatás erről eddig nem vett tudomást, így az sem vetődött fel, hogy ezeket a Z-jelzésű cikkeket ki írhatta. Véleményem szerint ezeknek az írója az ez idő tájt Szegeden tartózkodó Thury Zoltán lehetett.

Mi bizonyítja feltevésemet? — A legdöntőbb bizonyíték az, hogy Z. kézjegyű írások csak *Thury szegedi tartózkodása idején* jelentek meg a Szegedi Naplóban, *sem előtte, sem utána* ezt a kézjegyet az újságban nem találtam. Az állítás csupán e külső megfigyeléssel bizonyítható, de a teljes bizonyosság kedvéért menjünk tovább! Vessük alá stíluskritikai vizsgálatnak ezeket az írásokat! Szembetűnő, hogy elsősorban témában, de megoldásban, stílusfordulatban is sok olyan vonásuk van, amely a fiatal Thury írásaiban megtalálható. Jellemző mindjárt az első Z. kézjegyű írás hangvétele. (6) Árva proletáremberről szól, akit évekig egy mosónő gondozott. Eltartója meghalt és miután nincs pénze, a nőegylettől szeretne pénzt kérni az asszony eltemettetésére. Az utcán kérdezősködik, de az emberek durván elutasítják. Kétségbeesésében lopásra adja a fejét. Rajtakapják és börtönbe kerül. Azzal vigasztalódik, hogy ott legalább kap majd ennivalót... Már a mű témája Thuryra vall: elesett, nyomorgó emberről szól, mint annyi más írása, de stílusa, hangja is alátámasztja a fenti állítást.

A stíluskritikánál nyomatékosabban bizonyíthatjuk Thury szerzőségét két konkrét adattal. Két Z. kézjegyű írásból írójának olyan életrajzi adata derül ki, ami határozott egyezést mutat Thury életével. A *Wagner-muzsika* c. karcolat arról árulkodik, hogy írója valamikor színházi titkár volt egy vidéki színtársulatnál. Ismeretes, hogy Thury másfél évvel Szegedre jövele előtt még vándorszínészként járta az országot és barátjának írja, hogy a társulatnál iskolázottsága révén ő látta el e titkári teendőket. (7) Egy másik Z. jelzésű írás, a *Zenekedvelők a Boszorkány-szigeten* c. karcolat írója pedig elárulja, hogy tizenkét hónapja van Szegeden. Tekintettel arra, hogy ez a karcolat 1892. augusztusában jelent meg, az adat pontosan egybevág Thury szegedi tartózkodásának időtartamával.

⁶ Hol lakik a nőegylet? Sz. N. 1891. 241. sz.

⁷ Magánlevél Kovács Dezsőhöz. 1889. márc. Közli Rejtő I. lásd 2.

Mindezek alapján úgy találtam, hogy a Szegedi Naplóban 1891. szeptemberétől 1892. novemberéig megjelent 49 Z. jelzésű írás nyugodt lelkiismerettel besorolható Thury szegedi munkásságába. Szegedi tartózkodása idején hasonló termékenységgű újságíró, aki kézjegyként használhatta volna nevének Z. kezdőbetűjét, a Szegedi Napló munkatársai között nem akadt. Megerősíti állításunkat, hogy Thury már a Kolozsvár és az Erdélyi Híradó c. lapokban is használta ezt a szignót. (8) Így a Z. jelzésű Thury-karcolatokkal együtt több mint száz írás alapján alkothatunk véleményt a fiatal Thury Zoltán elbeszélő tehetségéről, írói erényeiről és fogyatékosságairól.

Nézzük meg, miről ír Thury Szegeden, mi az írói és újságírói téma számára ebben az időben!

Ha írásait tárgykörük szempontjából akarjuk csoportosítani, két nagyobb témaköre bontakozik ki előttünk. Tárcáinak jelentős része gyermekkori vagy ifjúkori élményt elevenít fel. Ennél jóval nagyobb írásainak az a csoportja, amely szegedi élményből fakadt tárcákat, kisebb rajzokat foglal magába. Ide tartozik tárcáinak nagyobb része és csaknem minden Z. jelzésű írás. A szegedi témájú írások között azután nagyon sok érdeklődési területre, műfaji árnyalatra bukkanunk. Vannak azután olyan írásai, amiket nem lehet elhelyezni egyik csoportban sem; ezek rendszerint emberi konfliktust ábrázoló, általánosító, művészi igényvel megírt novellái, amelyek közül kettőben a realista társadalomábrázolás és társadalomkritika csíráit figyelhetjük meg. (9)

Visszaemlékezés-jellegű írásaiban jó jellemző erővel, élvezetesen eleveníti fel emlékeit. Főleg a kalandos és keserves vándorszínészek élményei kívánkoznak ki belőle, és talán ezek hatására gyermekkorból is olyan emlékeket hoz felszínre, amik vándorszínészekkel kapcsolatosak. Ilyen gyermekkori emlékek lép meg már első írásában, amellyel a Szegedi Napló igényes, korábban Mikszáthon, majd Gárdonyin, Tömörkényen nevelkedett olvasóközönsége elé lép. (10) Tragikumba torkolló történetet ad elő úgy, hogy közben élményei alapján hű képet fest a korabeli vándorkomédiások nyomorúságáról, kilátástalan sorsáról. Tömören, természetes egyszerűséggel buzog elő a fiatal íróból ez a nem éppen érdektelen mondanivaló és érdekes módon azt a tragikus alaphangot üti meg, ami Thurnak nem más szegedi írásába is belopózik.

Több vándorszínészeiből merítő tárca mellett (11) gyermekkori ihletésű írásaira az jellemző, hogy egyszerűen ír, szinte gyermekeknek szóló mesestílusba önti mondanivalóját. (12) Ifjúkori ihletésű írásai közül legjobban sikerült a *Temetői ibolyák* c. tárca, ami különösen két szempontból figyelemreméltó. Egyrészt az teszi figyelmet érdemlő írássá, hogy két embertípust, a magabizárkozó, különc mesterembert és a szerelmes fiatalok nyomában járó zord apát igen találóan jellemzi; másrészt az, hogy bepillantást enged az író érzésvilágába. A tárca ugyanis így fejeződik be: »Boldogok azok, akik rózsaszínben láthatják ezt a végtelenig fehér, unalmas világot.« Honnan a pesszimizmus, a kilátástalanság az egyébként törekvő fiatalember írásában? — Ne gondoljuk, hogy en-

⁸ Rejtő István-szíves közlése.

⁹ Márton. Sz. N. 1891. 275—76, 279, 282—86. sz.

Sybill. Sz. N. 1892. 215, 217—22. sz.

¹⁰ Jubileum. Sz. N. 1891. 229.

¹¹ A baba anyja. Sz. N. 1891. 266.; Wagner muzsika. Sz. N. 1891. 298. Adhatnál egy jegyet. Sz. N. 1892. 109 (Z)

¹² Messalliance. Sz. N. 1891. 314.; Fülemile nóta. Sz. N. 1892. 21.

nek a kérdésnek a boncolgatása fölösleges filológiai aprólékoskodás. Éppen ennek fejtegetésével kapcsolatban ugyanis olyan tényeket tudunk felsorakoztatni, amik nem érdektelenek a fiatal Thury egyéniségének megismerése szempontjából.

Talán nyomravezető lehet az író pesszimista lelkiállapota okának feltáráshoz két rövid verse, amik 1891. szeptemberében jelentek meg a Szegedi Naplóban. (13) Mindkettőben szerelmét siratja el. Szerelmese elvesztését levélben is hírül adja barátjának: »Mariskám meghalt, meglötte magát egy főhadnaggal...« (14) Az említett szerelem korábbi, erdélyi eredetű. Barátjához írott leveleiből kiderül, hogy ez az érzelmi vihar eléggé megrázta Thuryt, ugyanakkor nagyon bántotta, hogy méltatlanra pazarolta érzelmeit. Egyik levelében írói képességével kapcsolatban is a sötétenlátás nyomára bukkanunk: »Én nem tudok írni, nincs tehetségem, nem is volt soha, Sírni szeretnék, ha a jövőmre gondolok. Ha tovább is írnék, csupa panasz lenne a levelem, nagyon meguntam az egész életemet.« Ezeket a kétségeket már nem okozhatta csupán a szerelmi bánat. Nyomósabb ok lehet ennél betegsége és az a körülmény, hogy a huszonegyéves fiatalembernek nincs megbízható társa, akire támaszkodhatna. Nem kell nyomorognia, hiszen az újságírói pálya tisztességes megélhetést biztosítana számára, mégsem tud megélni, mert — amint Kovács Dezsőnek írja — »... Nem jól van beosztva az életem...« Küzdelmes, hányódásokkal teli ifjúsága után többre vágyik, mint amit az élet megad számára — döntően innen származhatik kilátástalansága. De ezenkívül valószínűnek tartjuk, hogy a schopenhaueri pesszimista filozófia és a részint ebből táplálkozó korabeli »világfájdalmas« irodalmi alkotások hatása is közrejátszott levertségének kialakulásában. Bármi is okozta azonban életkedve elvesztését, annyi biztos, hogy egy idő múlva kilábolt ebből a lelkiállapotból, a következő években barátjához írott leveleiből ugyanis a tehetsége tudatában levő író kiirthatatlan ambíciója sugárzik. (15)

Szegedi írásainak jelentékeny része szegedi élményből fakadt. Ezek között két árnyalatot fedezhetünk fel: egy részükben komoly, a rá jellemző módon rendszerint tragikumba hajló történetet örökít meg, más részükben humoros, csattanós eseteket jegyez fel. Érdekes megfigyelni, hogy a súlyos életsorsokat ábrázoló írásokat Thury jobban kidolgozta és ezek mindig a tárcarovatban jelentek meg, míg könnyedébb, derűs történetei legtöbbször szinte az élmény pillanatában feljegyzett vázlatként hatnak. Úgy látszik, hogy Thury ezeket az inkább szórakoztató írásokat kevesebbre becsülte komoly tárgyú tárcaínál, mert nem a tárcarovatban, hanem hátul, a hírek közt elrejtett rövidebb karcolatok között jelentette meg őket, és itt csak kézjegyet használt. Ez persze nem jelenti azt, hogy a Z. kézjegyű írások mind kacagtató történetek, de tény, hogy humoros írásai szinte mind ezek között vannak. A dolog magyarázata a Szegedi Napló újságírói gyakorlata: Tömörkény és Békefi Antal rövidebb, novellává nem kerekedő írásai is az újdonságok közt jelentek meg, a Z. jelzésű cikkek mellett — álnévvel vagy kézjeggyel jelölve (Pista, T., T. I.; Ton-Csi, B. A.).

Milyen szegedi élményeket vet papírra Thury és milyen íráskészségre mutatnak ezek az írások?

¹³ Mari. Sz. N. 1891. 243.; Nagy történet. Sz. N. 1891. 255.

¹⁴ Magánlevél Kovács Dezsőhöz. 1891. nov. Közli Rejtő I. lásd 2.

¹⁵ Lásd 2. jegyzet.

Tárcái és apróbb rajzai azt mutatják, hogy írói téma számára a vele megtörtént, látott vagy hallott legigénytelenebb hétköznapi történet is. Nem hajszolja az érdekességet, a szenzációt, de jelentéktelenebb élményeit is úgy írja le, hogy azok méltán számíthatnak az olvasók érdeklődésére. (Leírja pl. hogyan követett egy csinos fiatal lányt az utcán, riportot ír kórházi látogatásáról, apró szerkesztőségi élményeiről stb.) Hétköznapi dolgokból fakadt tárcáit a megragadó, közvetlen előadásmód, egy-egy felvillanó igazi emberrajz és az író együttérző humanitása teszi érdekessé. Egy alkalommal elmeséli, hogyan ismerte fel a szegedi színház egyik páholynyitogatójában régi ismerősét. (16) Ez az írás kitűnően megmutatja, mennyire érdeklődik az író az ember iránt.

A színpadon folyik az előadás és ő közben a folyosón sétál hajdani színésztársnőjével, akinek a szavaiból egy szomorú embersors bontakozik ki előtte. Riportszerű az írása, mert nem formál novellát az előtte kibomló asszonyorsból, hanem észrevehetően mindent úgy ír le, ahogy megtörtént, — de műve így is megkapó és jelentős, mert hiteles rajza egy nagy reményekkel induló, majd a nyomorúságos tengődés mocsarában megfeneklő embersorsnak.

Tömörkény és Gárdonyi anekdotászerű parasztnovelláira emlékeztetnek humoros karcolatai. (17) Ezek többnyire utcán jártában-keltében látott és a városházán vagy vendéglőben hallott megtörtént esetekből születtek. Mulatságos alakjuk a részeges, munkakerülő férj, akit erélyes felesége alaposan meg reguláz.

A Z. jelzésű írások egy része színházi történet vagy színházkritika. Thury nem írt rendszeresen színikritikákat, de írásaiból kiderül, hogy szorgalmas látogatója volt a színháznak és állandóan érdeklődött a színészet ügye, a színészek élete iránt. Ez az érdeklődés még vándorszínészéveinek maradványa. 1891. novemberében egy ideig valószínűleg a lap színi kritikusát helyettesítette, mert egymás után hat cikkeszkéje jelent meg a színházi rovatban. Bírálatai röviddek, csupán *A madarász* c. operettről írt tartalmasabb tudósítást. Hogy mennyire szívén viselte a színészet ügyét, azt jól mutatja *A mi hibáink* c. cikke, amelyben szemére veti a szegedi közönségnek, hogy nem melegszik fel a színészek iránt, nem jutalmazza tapssal a jó teljesítményt és egyáltalán nincs kapcsolata a színészekkel.

A Z. kézjelű karcolatok közül ki kell emelnünk *A tábornok úr* c. írást, amely alá ezt írta Thury alcímként: arcképvázlat. Írói célkitűzését ebben a karcolatban tökéletesen sikerült megvalósítania. Tömör, jellemző képet rajzol egy marcona külsejű tábornokról, de nem csak külsejét írja le, hanem egy vendéglőben ellesett eset révén jelleméről is plasztikus képet fest. Már ebből az írásából kiderül — de több más karcolat is tanúsítja, — hogy Thury nemcsak a leíráshoz ért, hanem a párbeszéddel való megjelenítéshez is. A riporteri munka ehhez bizonyára kitűnő iskolát jelentett a fiatal írónak. Az újságírói gyakorlatnak már Szegeden gyümölcsöző hasznát igazán későbbi novelláiból tapasztalhatjuk, amelyekben Thury a párbeszéddel és monológgal való jellemzés mesterének bizonyult.

Külön kell szólnunk azokról a tárcákról, amelyekről nem tudjuk megállapítani, mi az élményforrásuk. Ezeknek közös vonásuk, hogy az író szemmeláthatóan lélekábrázolásra, egy-egy emberi sors bemutatására törekszik. Gyakori

¹⁶ Márkusné. Sz. N. 1891. 304.

¹⁷ Költségvetési vita. Sz. N. 1891. 257. (Z); A cigány becsülete. Sz. N. 1891. 260. (Z); Asszonyunka. Sz. N. 1891. 289. (Z).

témája az elesett, szerencsétlenné vált emberek sorsa. (18) Tönkrement vagy éppen az anyagi nyomorúság szakadékába billenő emberek életét ábrázolja Thury ezekben a tárcanovellákban. Írásait különösen az teszi megragadó olvasmányélménnyé, hogy emberi közelségbe jut hőseivel, együttérez velük nyomorúságukban, sajnálja őket. Ez a mélységes, szívből jövő humanitás a fiatal Thury szegedi írásainak egyik legnagyobb értéke.

Meg kell jegyeznünk, hogy írásainak egy része kimutathatóan erdélyi eredetű. Thury ugyanis korábban az erdélyi sajtóban már megjelent írásait a Szegedi Naplóban több alkalommal újraközölte. (19)

Esztétikai közhelynek számít az a megállapítás, hogy egy íróra már maga a témaválasztás, tehát az, hogy a körülötte nyüzsgő világból milyen történeteket és emberi alakokat ragad ki, igen jellemző. Az író egyéniségére, világszemléletére nézve már ebből is fontos következtetéseket lehet levonni. Thuryt az irodalomtörténet alig másfél évtizedes írói munkássága alapján az egyszerű kisemberek írójának tartja. Ez az irodalomtörténeti beállítás lényegében helyes. Ennek a képnek az ismeretében nézzük most eddig csaknem teljesen ismeretlen szegedi írásait! Azt látjuk, hogy már Szegeden, huszonegy-huszonkét éves újságírókorában az elesett, élet által meggyötört emberek sorsa érdekli. Az a téma foglalkoztatja már itt is leggyakrabban, ami később novelláinak fő témája lesz: a hétköznapi emberek, szürke kispolgárok, elnyomott emberek sorsa. Nem érthetünk egyet tehát Rejtő Istvánnal, amikor azt írja: »... Münchennek köszönhető, hogy érdeklődése, írói figyelme a kisemberek élete és vágyai felé fordul...«; majd egy másik helyen: »... a nyomorról és a kisemberek küzdelmes életéről akar írni. Müncheni tartózkodása alatt írt novellái az első és egyben döntő lépések ezen az úton.« (20) Thury szegedi tárca-novelláinak ismeretében ez a beállítás joggal némi módosításra szorul. A nyomorgó kisemberek, küzdelmes életsorsok ábrázolása már Szegeden feltűnik írásaiban, sőt láthatóan egyik döntő témája az éles szemű írónak. — Önként adódik ebből a végkövetkeztetés: Thury életszemlélete, a szenvedőkkel, a nyomorgókkal való együttérzése már szegedi tartózkodása idején kezd kialakulni. Persze félreértésne essék: nem akarom ezzel túlértékelní kezdő írásait. Kétségtelen, hogy írói pályáján müncheni tartózkodása hoz majd döntő fordulatot, amit Rejtő István szépen kimutat. De itt most a későbbi kiforrott író életszemléletének, ábrázolásmódjának gyökereit is vizsgáljuk, ezért feltétlenül szükséges hangsúlyoznunk a felfedezett előremutató nyomokat.

Szegedi újságíróskodása idején a Szegedi Naplóban négy hosszabb, folytatásos elbeszélése jelent meg: a *Márton*, *A tanár úr*, *A kőszívű ember háza* és a *Sybill*. Ezt a négy hosszabb szegedi elbeszélést Thury felvette első novelláskötetébe is. (21) Érdemes külön szólni róluk, mert ezekből elemezhetjük ki legjobban, milyen életismerete, elbeszélőkészsége és jellemfestő ereje volt Thury-nak, a huszonkét éves szegedi újságírónak.

Jellegét tekintve az előzőkben tárgyalt lélekábrázoló írásokhoz kapcsolódik legsikerültebb szegedi elbeszélése, *A tanár úr* c. novella. A történet egy csa-

¹⁸ Ki ad többet érte? Sz. N. 1892. 87.; Csődben. Sz. N. 1892. 111.

¹⁹ Néhány példa: A háládatos ember. Kolozsvár. 1890. szept. 24. Sybill. Kolozsvár, 1890. nov. 4.; Mama. Ország Világ. 1890. jún. 21.

²⁰ Rejtő I: Thury Zoltán és a tárcanovella. Müncheni évek 1893—95. Itk. 1961. 5. 533—557.

²¹ Regénymesék. Bp. 1894.

ládi élet megromlását és annak következményeit állítja elénk. Hőse becsületes, derék tanárember, aki elkergeti a házból hűtlen feleségét. Rossz házaselete miatt áskálódnak ellene és az a veszély fenyegeti, hogy kiteszik állásából. Kisfia jövőjére gondol, amikor elmegy lezúllott feleségéhez és fiúk érdekében visszahívja. A lelketlen asszony nemet mond, mire a tanár elveszti önuralmát: feleségét agyonlövi, majd a rendőrségen feladja magát. Ez az elbeszélés arra vall, hogy Thury ért a drámai helyzetek teremtéséhez és be tudja mutatni hősei lelkivivódását is. Furcsának tartom, hogy a kötetben való közlés előtt Thury átalakította a novella befejezését. Elhagyta a tragikus végkifejlést és az asszony visszatéréseivel vágta ketté a drámai konfliktust. Ez a megváltoztatott, happy-and-szerű befejezés az előzmények után erőltetettnek tűnik. Nem tudni, miért alakította át ezt az egyébként sikerült, hatásos novellát — lehet, hogy az olvasók kívánták így, vagy a hosszú terjedelem miatt kellett rövidítenie, — mindenesetre úgy érzem, hogy a kötetben megjelent változat békülést hozó befejezése külső beavatkozás nyomán alakult ki, nem pedig az író eredeti elhatározásából született.

Ehhez hasonlóan a házaselet megromlása és ebből adódó lelki konfliktus a témája több más elbeszélésének is. (22) Mindegyikre az a jellemző, hogy drámai helyzetet teremt az író, aminek a feloldása tragikus végkifejlést hoz: a házastársak örökre elhidegülnek egymástól, a hűtlen asszony meghal, vagy az egymást szerető fiatalok útjai kettéválnak. Alapjában véve tehát érzelmi síkon, az egyéni élet síkján szövődik bonyodalom ezekben az elbeszélésekben. Van azonban Thury szegedi írásai között két olyan elbeszélés, amelyből kép nyílik a társadalomra is. Természetesen nem mondhatjuk, hogy előbbi írásai-ból teljesen hiányoznak a korabeli társadalom alakjai és mozzanatai. Mennyire jellemzőek voltak mindig a kisvárosi életre azok az intrikusok, akik kikezdi Demeter tanárt megromlott házaselete miatt! Vagy milyen tipikus a tárcáiban felbukkanó színészek nyomorúságos sorsa! De ezekben az írásokban a társadalom csak keretként szolgál. Ezek a tárcák egyedi eseteket mutatnak be, amikbe szövődnek ugyan olykor tipikus társadalmi vonások, a kép egésze azonban nem mondható tipikusnak. Ez persze nem kissebbítheti lényegesen Thury említett tárcáinak értékét, hiszen azok drámaiságban és jellemfestésben rejlő erőnyei-re már rámutattunk. Mégis meg kellett említenem ezt, hogy esztétikai szempont-ból minél tárgyilagosabban felmérhessük Thury szegedi írói termését.

Miért mondhattam azt, hogy két elbeszéléséből kép nyílik a társadalomra? — Azért, mert ezekben a XIX. század végének tipikus társadalmi jelenségét, a dzsentrípusztulását ábrázolja az író. Irodalmunkban az 1880—90-es években alakult ki a dzsentrí-ábrázolás. Az elszegényedő dzsentrí-famíliák sorsa elég gyakori témája volt ebben az időben realista hajlamú íróinknak. Hogy Thury-nál ez még sem kölcsönzött téma, azt jól mutatja a történet egyéni bonyolítása. A »Márton« c. elbeszélésben azzal emeli ki a dzsentrí magatehetetlenségét, hogy a passzív élettelen dzsentrí-figurával szembeállít egy feltörekvő, élelmes parasztgazdát. Még erőteljesebb színekkel ábrázolja a dzsentrípusztulását a »Sybill« c. elbeszélés, amely egy hajdani nagyírú birtokos-família pusztulását ragadja meg. A vad, féktelen mulatozások miatt elúszik az ősi föld és széthullik az egész Bokrossy-család. A család legfiatalabb sarja költői babérok-

²² A kőszívű ember háza. Sz. N. 1892. 154—55, 157—58, 160—66. Hazatért. Sz. N. 1892. 93.

kal akarja megmenteni az ősi név becsületét, de nincs tehetsége, dilettáns, így kísérlete sikertelen marad. Az ő alakjában megrajzolt nagyratörő dilettánsról egyébként érdekes pszichológiai fejtegetést írt Thury egyik tárcájában. (23) Mindkét novella azt az érdekes megfigyelést támasztja alá, hogy Thuryt írói beállítottsága a tragikus történetek felé vonzza. Ez sajátos egyéni alkatából következik, hiszen később is ritkán villan fel derű a lapjain.

Tárcanovelláinak és karcolatainak áttekintése után nézzük a Szegedi Naplóban megjelent egyéb műfajú Thury-írásokat!

Mint közigazgatási riporter, ő írta a lapba a tudósításokat a közigazgatási ügyeket tárgyaló városi tanácsülésekről, a szükség kényszere szerint azonban írt más jellegű cikkeket is. 1891. október 28-án ő búcsúztatta Szabados János helyettes polgármestert, a neves zurnalisztát és költőt (24), nekrológot írt Csiky Gergely halálakor (25), megbíráltta Szabolcska Mihály verskötetét (26), sőt két alkalommal ellátogatott a politikai rovatba is. Szabolcska-kritikájával érdemes külön foglalkozni, mert Thury esztétikai felfogását ismerhetjük meg belőle. Így ír:

»A realizmus jogosultságát mindenben elismerem, csak a költészetben nem... Aki a maga szüziességében megőrzi a poétaságát, azt tartom igazán költőnek s ezért olvastam el többször egymás után gyönyörűséggel Szabolcska Mihály verseit.

Mikor verset ír, úgy látszik, felülemelkedik azon a láthatatlan vonalon, mely az életet az eszménytől elválasztja s eldobva lábai alól a földet abban a magas légkörben szárnyal, hol az igaz költészet lakik.«

Thury költészetéről vallott felfogása ezek szerint ellentmond a realizmusnak, még az aranyjánosi ún. »eszményítő« realizmusnak is, — és leginkább ellentétben van azzal, amit ő maga is a prózairodalom feladatáról vall. Ideálja az a költészet, amely az élettől, a valóságtól elszakadva »a magas légkörben szárnyal« — mai szóval: a l'art pour l'art, az elefántcsonttorony-költészet. Vajon mivel magyarázható ez? Honnan van az ellentmondás a költészet és az összes többi művészet jellegének felfogása között Thury gondolkodásában? — A kérdésre nehéz feleletet adnunk. Bizonyára belejátszik az a körülmény, hogy a fiatal Thurnak még nincs kitisztult nézete a költészet feladatáról és ezért szükségképpen mások elveit teszi magáévá. Hogy éppen az akkoriban jelentőségéhez képest kissé túl felkapott Szabolcska költői elveivel azonosítja magát, az egyéni ízlés dolga. Mindenesetre úgy érzem, hogy ennek az elvont költészetideálnak legfontosabb gyökere az a fiatalos kiforratlanság, amely a költészetben valami szentebb, fennkölt, csip-csup földi valóságmorzsáktól el- és felrugaszkodó művészetet látott. Pedig ott állhatott előtte Petőfi és Arany példája, akik megmutatták, hogy a földön, a föld népével egybeforrva lehet igaz költészetet teremteni. A különös az, hogy Thury szegedi tartózkodása alatt írt leghosszabb verse, »A kis drótostót« éppen nem ennek a felfogásnak a jegyében született. (27)

²³ Scriptománia. Sz. N. 1891. 332.

²⁴ Szabados János. Sz. N. 1891. 281.

²⁵ Csiky Gergely. Sz. N. 1891. 303.

²⁶ Költemények. Szabolcska Mihály versei. Sz. N. 1892. 63.

²⁷ A kis drótostót. (vers) Sz. N. 1892. 75. — A verset a Kemény-tanítóképző által az éhező tótok javára rendezett műsorra írta.

Thury politikai cikkei egy bátor, 48-as alapokon álló, függetlenségi beállítottású újságíró állítanak élénk. Egyik határozottan 48-as szellemű cikkében felidézi Kossuth alakját — anélkül, hogy nevét leírná: »Olyan ő, mint a kőszáli sas a madarak között... Várat épített elveiből maga körül, s föl nem adta azokat soha, nagy lelkével országokat hódított számunkra, — míg az ő számára elveszett a haza.«

Majd így folytatja: »Kibontott zászlója leng a szélben, Rá az van írva, amit az egy vezérek hirdettek: független Magyarország. Akik erről a zászlóról olvassák le az ígét, azoknak megérti szavait a nép, ha nem is kiáltanak olyan hangosan, mint a mai divatos vándor dalnokok.« (28)

Kora politikai zűrzavarával szembeállítja az elmúlt idöket:

»Hajdan az egy vezér szent volt és úgy néztek föl rá, mint a bálványra... Az egy vezér idejében a nép elégedett volt és boldog... Ma már a boldog idöknek vége van...«

Egy másik cikkében élesen elítéli a korabeli szócséplő parlamenti politikusokat: »Mikor eloszlanak, rendesen ott vannak még mindig a tárgyban, mint amikor elkezdték a beszélgetést... A házmesternek van egy kislia, az igen szépen elcsacsogja az egérke versikéjét — annyi az egész.« (29)

A 48-as eszmék melletti kitartásról tanúskodik szegedi politikai szereplése is. Szerény, politikai cselekvéstől távolálló újságíró volt, de azért 1892. januárjában részt vett a Függetlenségi Párt vidéki korteshadjáratában. A január 20-án tartott pártértekezleten ő számolt be az Alsótanyán elért sikerekről, majd Babó Emil 48-as párti képviselőjelölt jan. 25-i felsötanyai programbeszéde után ő is felszólalt.

1892. március 15-én Thury írta az ünnepi beköszöntöt a Hüvelyk Matyiba, a Szegedi Napló hetenként megjelenő élclapmellékletébe. Lírai beköszöntőjében felidézi 1848. március 15. emlékét:

»Jaj, be szép volt hajdanában
Ez a csendes, bágyadt nemzet,
Hogy lerázta minden láncát,
A mikor ébredni kezdett!
Míntha megrázkódna Atlas
S összetörné az igát...
A ti ébredésetekre
Büszke lehet a világ.«

Panaszkodik, hogy »már csak emlék« a régi dicső küzdelem és változást sürget 48. szellemében:

»Elborulok... ha a világ
Nem változik ezután,
Sírt ások reményeimnek
Márciusnak idusán.«

A 48-as hagyományok szellemében nevelkedett fiatal újságíró, aki tizen-nyolc éves korában a király arcképe alatt, a királyi biztos jelenlétében az »Akasszátok fel a királyokat« c. Petőfi-verset szavalta, hű maradt a szabadság-

²⁸ Vezérek kora. Sz. N. 1891. 327.

²⁹ Politikai költészet. Sz. N. 1891. 316.

harc emlékéhez és tollával bátran síkraszállt a függetlenségi eszmék mellett. Az országgyűlési tárgyalások éles hangú bírálata, Kossuthnak és a szabadságharcnak ez a bátor emlékezetbe idézése és példaképpül állítása persze csak az ellenzéki Szegedi Naplónál jelenhetett meg, amely más esetekben is teret adott a kormány és a parlament bírálatának.

Thury szegedi írói munkásságába tartozik első drámája, a »Susanne« c. öt jelenetből álló drámai költemény, amely később »Ninon« címen jelent meg. A dráma a még kiforratlan fiatal írónak közepes színvonalú alkotása. Későbbi társadalombíráló művei, különösen a »Katonák« mellé nem állíthatjuk, de el kell ismernünk, hogy hatásos drámai helyzeteket tud teremteni benne az író. Cselekménye különben sablonos szerelmi történet tragikus befejezéssel, hangja érzelgős, a XIX. század elejének szentimentális íróit idézi, verselése elég jó, de csak közepes verselési készségű poétára vall. A szegedi színház 1892. január 25-én előadta a »Susanne«-t a »Parasztbecsület«-tel egy műsorban, sőt még Szegeden önálló kötetben is megjelent. Később Stojanovits Jenő megzenésítette és az Operaház is műsorára tűzte.

1892. őszén egyre ritkábban jelentek meg Thury-írások a Szegedi Naplóban. Októberben a tárcarovatban már csak egy írása látott napvilágot, hátul az újdonságok között pedig két Z. kézjeggyel jelölt karcolat. A lap 1892. november 1-én jelentette be, hogy Thury Zoltán kilépett a szerkesztőségből, de Thury bizonyára már jóval korábban tárgyalni kezdett új főnökével a Pécsi Napló szerkesztőjével, hiszen utolsó írása csaknem egy hónappal korábban, október 5-én jelent meg a Szegedi Naplóban. (30)

Vajon miért távozott Thury alig tizennégy hónapos szegedi tartózkodás után Pécsre? — 1893. január 5-én Pécsről ezeket írta Kovács Dezsőnek: »Pécsett vagyok már, ez a harmadik hónapja... Fizetésem 65 forint, nyomorgok belőle, a titulusért hagytam ott a 70 forintos szegedi állást.« (31) Ezek szerint azért ment Pécsre, mert ott segédszerkesztői állást kapott, aminek a révén elismerést, nagyobb nyugalmat remélt. Állítását nyugodtan elfogadhatjuk távozása magyarázatául, hiszen barátjának mindig bizalmasan írt helyzetéről és terveiről. Hogy nem azért távozott Szegedről, mert nem szerette a várost, hanem inkább a fiatalos többrevagyás, a beérkezés óhaja hajtotta tovább, azt jól mutatja életének egy későbbi dokumentuma. Alig egy évtizeddel később, 1901-ben, amikor megüresedett a szegedi színház igazgatói állása, Thury pályázatot adott be az árván maradt igazgatói székre — tehát szívesen jött volna újból Szegedre. (32) Terve — sajnos — nem valósult meg, pedig valóráválása bizonyára kedvezően hatott volna drámaírói tevékenységére és nyugodt megélhetést biztosított volna újságírói robotmunkával szerzett honoráriumokból tengető családjának is. Azok a remények, amiket Thury a pécsi segédszerkesztői

³⁰ Az üres udvari páholy. Sz. N. 1892. 238. — Ez az írás jellemző Thury Habsburg-ellenes, függetlenségi érzületére. Riportot ír a magyar színészek bécsi vendégszerepléséről és méltatlankodik amiatt, hogy az udvari páholy üres volt a magyar színészek előadása alatt.

³¹ Közli Rejtő, lásd 2. — A titulus az akkor induló Pécsi Napló segédszerkesztői állása volt Várady Ferenc főszerkesztő mellett.

³² Thury Zoltántól Juhász Gyuláig. (recenzió) Szeged és Vidéke. 1919. ápr. 9. — A cikkíró Juhász Gyulának színházigazgatói állásra való kinevezése alkalmából visszaemlékezik Thury Zoltánra, aki — mint említi — 1901-ben, Krecsányi Ignác távozásakor pályázott a szegedi színház igazgatói állására. »Thury Zoltán ajánlata nélkülözötte a realizálás lehetőségének feltételeit. Janovits Jenő kapta meg a színházat, nem ő.« — állapítja meg.

álláshoz fűzött, nem teljesültek. Kevés fizetése volt, tehetségét szét kellett forgácsolnia apró-cseprő cikkek, tárcák írására, így a pécsi állást hamarosan, már 1893. január végén felcserélte egy még csábítóbb pesti újságírói állással.

Thury szegedi munkásságának áttekintése után vizsgáljuk meg, milyen irodalmi szintet képviselnek írásai a kor irodalmában, milyen írói és emberi egyéniséget ismerünk meg ezekből az írásokból és vajon hagyott-e nyomot szegedi újságíróskodása írói pályáján!

Szegedi írásainak a zöme tárcá. A tárcá a 90-es évek elején új műfaj volt a magyar irodalomban, legjobb művelői — Mikszáth, Petelei, Justh Zsigmond — élénk, tömör stílusban megírt érdekes történeteikkel kedvelté tették az újságok »vonal alatti« részét. Thury már szegedi tartózkodása idején megmutatta eredeti tehetségét ebben az új műfajban. Élményeit, megfigyeléseit eleven, színes írásokban, tömör formában írta meg, széles körű érdeklődése folytán érzékenyen reagált az őt körülvevő életjelenségekre, így tanulságos olvasmányt is jelentettek tárcái. A Szegedi Napló olvasóközönsége bizonyára kedvvel olvashatta műveit, mert az alatt a tizennégy hónap alatt, amíg a lap belmunkatársa volt, neki jelent meg legtöbb tárcája a tárcarovatban. Termékenységevel a munkatársak közül csak Tömörkény és Békefi Antal versnyezhetett.

A fiatal Thuryra jellemző a finom lélektani megfigyelések sokasága. Az ember érdekli minden helyzetben, egy-egy embertípus, emberi sors, amint előtte szóban vagy cselekedetében kitárulkozik. Írásai alapján — külső leírását ismerve — úgy képzelhetjük el, mint komoly, szigorú tekintetű, csendes szemlélődő fiatalembert, aki szemüvege mögül komoran, józan tárgyilagossággal figyeli a körülötte zajló életet. A különböző embर्सorsok iránti szenvedélyes érdeklődéséből fakad, hogy írásaiha még ekkor sok társadalmi probléma szövédik. Különösen a szerencsétlenül járt, elszegényedett emberek sorsa kelt rezonanciát benne és ebből tragikus hangulatú, félrecsúszott embर्सorsokat együttérzéssel érzékeltető írások születnek (Márkusné, Urak és cselédek, Ki ad többet érte?, Csödben.). Így indul el a 21—22 éves újságíró Szegeden azon az úton, amelyen továbbhaladva az elnyomott kisemberek szürkéségbé hulló, kilátástalan életének egyik mesterei ábrázolója lesz.

A később kiforrott, kritikai realista íróvá érő Thury Zoltán írói egyéniségének legfontosabb vonásai — amint láthattuk — már Szegeden bontakozni kezdtek. Tömörkény István, akivel sok kedves órát töltött együtt az újságírók törzshelyén, a »Hét választó fejedelemhez« címzett vendéglőben (33), 18 év távlatából így emlékezik meg a hajdani kollégáról: »Thuryban már akkor meglátszott a kemény látású íróember, a különös formában kialakuló magyar társadalom látója, hibáinak fölfedezője.« (34) Lám, Tömörkény, Thury Zoltán szegedi tartózkodásának tanúja ugyanazt tanúsítja, ami Thury írásaiából is kiderül: a Szegeden szerzett benyomások már érlelték a fiatal íróban a torz, felemás magyar társadalom éles szemű látóját és bátor láttatóját!

Ha összehasonlítjuk Thury szegedi írói termését a korábban szintén Szegeden újságíróskodó Mikszáth és Gárdonyi munkáival, érdekes különbözősége bukkanunk. Míg Mikszáth szegedi tárcanovelláiban szép számmal találunk igazi szegedi típusokat, ahogy ő nevezi »tanulmányfej«-eket, és Gárdonyi is megörökíti vérbeli szegedi figurákat, addig Thury írásaiából hiányoznak az izzig-

³³ A mi perselyünk. Sz. N. 1891. 325. (Z.)

³⁴ Tömörkény István: Thury Zoltán. Sz. N. 1908. okt. 2.

vérig szegedi alakok. Pedig láthattuk, hogy gyermekkori élményein és a vándorszínészek emlékein kívül bőven merít szegedi élményeiből, de a jellegzetes szegedi alakok — a városi polgár, az iparos, a szegedi paraszt — ábrázolásáig egy-két kivételtől eltekintve (35) ritkán jut el. Kétségkívül tényezője ennek, hogy Thury ekkor még nem olyan határozott, tudatos író, mint az 1878—80-as évek Mikszáthja. Ezt az teszi érthetővé, hogy több mint tíz évvel fiatalabb nála, sőt még Gárdonyinál is. A másik magyarázó ok az lehet, hogy Thury nem illeszkedett be annyira a városi közéletbe, mint elődei. Ez szerintem részben kissé zárkózott, kevésbé aktív természetéből fakadt, részben pedig abból, hogy rövidebb ideig tartózkodott Szegeden, mint Mikszáth és Gárdonyi, így nem volt alkalma olyan mélyreható ismeretségeket szerezni. Ezek az okok magyarázzák azt is, hogy Thuryban nincs meg a városi közigazgatás hibáit ostorozó bírálatnak az a szenvedélye, ami a 12 évvel ezelőtt Szegeden írogató Mikszáthot fűti.

A több-kevesebb ideig Szegeden tartózkodó írók későbbi munkásságát vizsgálva még egy feltűnő jelenséget tapasztalunk. Szembetűnő, milyen kevés nyomot hagyott Thury munkásságán szegedi újságíróskodása. Erre már Tömörkény is felfigyelt: »... talán ő a legegyszerűbb az idejötték közül, akin csekély nyomot hagyott a szegedi levegő...« — írja említett cikkében. Ez különösen akkor meglepő, ha Thury további pályáját összehasonlítjuk Mikszáth munkásságával. Mikszáth ugyanis nemcsak szegedi éveiben merített témát a szegedi életből, hanem később is sokszor beleszötte novelláiba, regényeibe gazdag szegedi élményanyagának legmaradandóbb és legjellegzetesebb darabjait. (36) Thury írói pályáján ezzel szemben a szegedi élmények úgy látszik, nem hagytak mélyebb nyomot, mert későbbi novelláiban nem igen találunk szegedi reminiscenciákat. Ezért is történhetett az, hogy életművében szinte teljesen elsikkadt szegedi munkássága. Szegedi írásai közül későbbi novellásköteiben csak négy elbeszélés látott napvilágot (37), összes műveiből pedig teljesen kimaradtak a Szegedi Naplóban közölt írások. Pedig legjobb tárcanovellái és karcolatai nemcsak írói fejlődésének megismeréséhez nyújtanak értékes adalékokat, hanem a kinyomtatást is megérdemelnék.

Úgy hiszem, elérkezett az ideje annak, hogy Thury Zoltán szegedi írásait végre teljesen és hiánytalanul beillesszük a sokáig méltatlanul elfeledett igaz és tanulságos életműbe. Ehhez kíván hozzájárulni ez a tanulmány Thury szegedi újságírói tevékenységének feldolgozásával.

BIBLIOGRÁFIA.

1. Jubileum. T. Sz. N. 1891. aug. 28. 229.
2. Beteg a királyné. (Carmen Sylva) T. Sz. N. 1891. 236.
3. Szeretett halálig. T. Sz. N. 1891. 237.
4. Mari. Vers. Sz. N. 1891. 243.
5. Miska. T. Sz. N. 1891. 246—47.
6. Levél a habon. T. Sz. N. 1891. 251.
7. Nagy történet. Vers. Sz. N. 1891. 255.
8. Visszatérünk kedveseinkhez. T. Sz. N. 1891. 263.

³⁵ Szegedi alakok a következő tárcanovellákban: A reformátor. Sz. N. 1892. 191.; Rókahajsa a szőregyi határban. Sz. N. 1892. 135.

³⁶ Nacsády József: Mikszáth Kálmán szegedi évei. Szegedi Magvető. 1955.

³⁷ A Regénymesék c. kötetben. Bp. 1894.

9. A mi gyalázatunk. T. Sz. N. 1891. 263.
8. Visszatérünk kedveseinkhez. T. Sz. N. 1891. 259.
10. A baba anyja. T. Sz. N. 1891. 266.
11. Temetői ibolyák. T. Sz. N. 1891. 267.
12. Gavardiné. T. Sz. N. 1891. 273.
13. Márton. Elb. Sz. N. 1891. 275—76., 279., 282—86.
14. Az ezred-trombitás. T. Sz. N. 1891. 310.
15. Messaliance. T. Sz. N. 1891. 314.
16. Politikai költészet. Cikk. Sz. N. 1891. 316.
17. Egy erdélyi mágnás. T. Sz. N. 1891. 322.
18. Vezérek kora. Cikk. Sz. N. 1891. 327.
19. Scriptománia. T. Sz. N. 1891. 332.
20. Páter Kinizsi. Elb. Sz. N. 1891. Karácsonyi melléklet. 1892.
21. Urak és cselédek. T. Sz. N. 1892. 4.
22. Susanne. Dráma-részlet. Sz. N. 1892. 14.
23. A mi hibáink. Cikk. Sz. N. 1892. 15. — Kézjegy: Th. Z.
24. Szökevény. T. Sz. N. 1892. 19.
25. Fülemlile nóta. T. Sz. N. 1892. 21.
26. Mama. T. Sz. N. 1892. 27.
27. A vén Tamásné hite. Elb. Sz. N. 1892. 33.
28. A redakció fia. T. Sz. N. 1892. 45.
29. K. Gerő Lina. T. Sz. N. 1892. 47.
30. A tanár úr. Elb. Sz. N. 1892. 51—52., 54—57.
31. Költemények, Szabolcska Mihály versei. Kritika. Sz. N. 1892. 63.
32. Vigyázzanak az édes anyámra. T. Sz. N. 1892. 66.
33. A kis drótostót. Vers. Sz. N. 1892. 75. — A »Leányok az éhező tótokért« c. cikkben.
34. Az új fiú. T. Sz. N. 1892. 81.
35. Ki ad többet érte? T. Sz. N. 1892. 87.
36. Hazatért. Elb. Sz. N. 1892. 93. — Húsvéti melléklet.
37. A kis városszolga. T. Sz. N. 1892. 104.
38. Csódben. T. Sz. N. 1892. 111.
39. Rossz álmok. T. Sz. N. 1892. 116.
40. Szabálytalanság. T. Sz. N. 1892. 123.
41. Jó öreg emberek. T. Sz. N. 1892. 132.
42. Rókahajszja a szőregyi határban. Elb. Sz. N. 1892. 135. í
43. Rossz orvosság. T. Sz. N. 1892. 141.
44. A kőszívű ember háza. Elb. Sz. N. 1892. 154—55., 157—58., 160—66.
45. Egy húr a citerán. T. Sz. N. 1892. 171.
46. Utazás. Elb. Sz. N. 1892. 180.
47. A kis mikádó. T. Sz. N. 1892. 183.
48. Adjatok... Vers. Sz. N. 1892. 187.
49. A reformátor. T. Sz. N. 1892. 191.
50. Oszlik a kőd. T. Sz. N. 1892. 199.
51. A háladatos ember. T. Sz. N. 1892. 200.
52. Becsületes ember. T. Sz. N. 1892. 204.
53. Sybill. Elb. Sz. N. 1892. 215., 217—222.
54. Nem olyan, mint a többi. T. Sz. N. 1892. 237.

Hüvelyk Matyiban megjelent írások.

55. Felséges Úr! Vers. Hüvelyk Matyi. 1891. okt. 4.
56. Sírnak a királyok. Vers. Hüvelyk Matyi. 1891. dec. 6.
57. Március 15. Vers. Hüvelyk Matyi. 1892. márc. 13.

A Z. JELZÉSŰ ÍRÁSOK BIBLIOGRÁFIÁJA.

1. Hol lakik a nőegylet? Sz. N. 1891. szept. 11. 241.
2. Egy pakk gyufa. (Történet a torony alatt.) Sz. N. 1891. 254.
3. A tanítónéni. T. Sz. N. 1891. 256.

4. Költségvetési vita. Sz. N. 1891. 257.
5. A cigány becsülete. Sz. N. 1891. 260.
6. Tavaly ilyenkor. T. Sz. N. 1891. 285.
7. Asszonyunk. Sz. N. 1891. 289.
8. Az üldöző. (Romváry Szidónia Szegeden). Sz. N. 1891. 294.
9. Wagner muzsika. Sz. N. 1891. 298.
10. Szamarak. (A színház előcsarnokában.). Sz. N. 1891. 305.
11. A Benoiton-család. Színházi kritika. Sz. N. 1891. 300.
12. Rantzauk. Színházi kritika. Sz. N. 1891. 305.
13. Nebántsvirág. Színházi kritika. Sz. N. 1891. 306.
14. Oh, azok a férfiak. Színházi kritika. Sz. N. 1891. 307.
15. Francillon. Színházi kritika. Sz. N. 1891. 308.
16. A madarász. Színházi kritika. Sz. N. 1891. 309.
17. Rip Rip. Színházi kritika. Sz. N. 1891. 310.
18. A mi perselyünk. Sz. N. 1891. 325.
19. Bocsánatot kérek. Sz. N. 1892. 4.
20. Egyik sír, a másik nevet. Sz. N. 1892. 7.
21. A tábornok úr. (Arcképvázlat). Sz. N. 1892. 26.
22. Kállay vagy Pálffy? Sz. N. 1892. 27.
23. Takarodó után. T. Sz. N. 1892. 40.
24. Sürgöny a mamának. Sz. N. 1892. 41.
25. Ne folytassuk a regényt. Sz. N. 1892. 78.
26. A művésznek sírnak. Sz. N. 1892. 85.
27. Már kontózik reá. Sz. N. 1892. 89.
28. Egy verskötet — 3947 forint. Sz. N. 1892. 97.
29. Érdekes találkozás. Sz. N. 1892. 98.
30. Battenberg Sándor fogsága. Sz. N. 1892. 99.
31. Adhatnál egy jegyet. Sz. N. 1892. 109.
32. Egy paripa, amely ágaskodik. Sz. N. 1892. 129.
33. Meghalt az ember. Sz. N. 1892. 159.
34. Ha az anyád látná. Sz. N. 1892. 164.
35. Kirepült a kanári madár. Sz. N. 1892. 173.
36. Bellusi Baross László. Sz. N. 1892. 178.
37. Baross László a rablók között. Sz. N. 1892. 179.
38. A fekete asszony Szegeden. Sz. N. 1892. 181.
39. Az elveszett versek. Sz. N. 1892. 182.
40. Az új vallás. Sz. N. 1892. 183.
41. Zenekedvelők a Boszorkányszigeten. Sz. N. 1892. 194.
42. A cigányok rókája. Sz. N. 1892. 199.
43. Torony a Tisza fenekén. Sz. N. 1892. 200.
44. Mi lesz a házzal? Sz. N. 1892. 208.
45. Tudomány vásár. Sz. N. 1892. 210.
46. Tuti Fruti. Sz. N. 1892. 215.
47. Két karjácros színház. Sz. N. 1892. 221.
48. Ki hal meg a csatában? Sz. N. 1892. 236.
49. Az üres udvari páholy. Sz. N. 1892. 238.

Rövidítések: T = tárca; Sz. N. = Szegedi Napló.

Felhasznált irodalom.

1. Rejtő István: Thury Zoltán a novellairó. Irodalomtörténet 1953. 1—2. sz.
2. Rejtő István: Thury Zoltán levelei Kovács Dezsőhoz. Irtört. Közl. 1953. 1—4.
3. Rejtő István: Thury Zoltán és a tárca-novella. Müncheni évek 1893—1895. Itk. 1961. 5. 533—557.
4. Thury Zoltán novelláskötetei és összes művei VI. kötetben. Bp. 1908.
5. Thury Zsuzsa: Thury Zoltán. Kortársak nagy írókról. II. Bp. 1956.
6. Tömörkény István: Thury Zoltán. Szegedi Napló 1908. okt. 2.